

Araştırmacı-Yazar

Anadolu'da gelmiş geçmiş pek çok Hakk âşığı bulunmaktadır. Bir çoğunun adı, yakın çevresi dışında pek bilinmez. Bilinmemesinin nedeni, âşığın yeteneksizliğinden ya da eserlerinin iyi olmayışından değil, yakın çevresinde yeterince anlaşılamamış ya da ozanın kendisini iyi tanıtamamış olmasındandır.

Seyit Süleyman da işte bu âşıklar grubundandır. Mütevazi yaşamı ve çevresi tarafından değerinin anlaşılamamış olması nedeniyle, eserleri sınırlı bir çevre tarafından bilinmektedir.

Sefalama, nefes, deyiş ve düvazımları çok değerli ve derin anlamlı olmasına rağmen, tanıtılmadığı için hak ettiği ünü, gereğince kazanamamıştır.

Öyleyse, kimdir bu Seyit Süleyman?..

Seyit Süleyman; Fatih devrinde yaşamış, İstanbul'un fethine Bursa Subaşısı ve Cebeci Ağası olarak katılmış, Cibali kapısını kırarak şehre giren kuvvetlerin komutanı olan Cebe Ali Bey'in soyundandır.

Cibâli Sultan ya da Cebe Ali Bey, Horasan erenlerinden olup soyu İmam Musa-i Kâzım'a dayanmaktadır. Kendisi evlenmediği ve çocuğu olmadığı için, Hakk'a yürümeden önce kardeşi Seyyit Murad'a el ve icazet vererek postuna oturtmuş ve soyu kardeşinden devam etmiştir.

Seyit Süleyman, Cibâli Sultan'ın el ve icazet verdiği kardeşi Seyit Murat'ın torunlarından. Dolayısıyla, hem soy olarak, hem de "yol" bakımından Cibâli Sultan ve dolayısıyla Peygamber neslindedir.

Cibâli Sultan'ın Hakk'a yürümesinden sonra, kardeşi Seyyit Murat ve soyundan gelenler, zaman içinde Bursa'dan önce Eskişehir'e, oradan da Yavuz Sultan Selim zulmünden kurtulmak için Ankara yöresine hicret etmişlerdir. Son olarak da Çubuk İlçesi Susuz Köyü'ne yerleşmişlerdir.

Seyit Süleyman, işte bu Susuz köyünde Hicri 1274 (M.1857) yılında doğmuş ve burada yaşamıştır. Babası Seyyit Abdullah'tır. Çok sâde bir yaşam sürmüştür. 1310'da (1893) aşk bâdesi içmiş, yedi yıl gibi kısa bir sürede pek çok deyiş, nefes ve düvazımam söylemiştir. Kendisinin okuyup yazma bilmeyişi, çevresindeki yakınlarının da onun gerçek değerini, gerektiği ve layık olduğu şekilde tam anlamıyla bilemedikleri için, eserlerinin tamamı zamanında maalesef yazılamamıştır. Daha sonraları ağızdan ağıza söylenerek geçen eserlerinden bir kısmı günümüze ulaşmıştır. Deyiş ve düvazımları cem âyinlerinde de söylenmektedir.

Seyit Süleyman, 1317'de (1900) hiç değer vermediği bu fâni dünyadan gerçek âleme geçmiştir. Çok genç yaşta (43 yaşında) göçen Seyit Süleyman, eserlerinin tümünü yedi yıl gibi kısa bir sürede vermiştir.

"Yedi" sayısının Seyit Süleyman'ın yaşamında özel bir yeri bulunmaktadır:

1- Yedi yıl Hakk âşıklığı yapmıştır.

2- Yedi kez bu dünyaya geldiğini deyişlerinde söylemiştir. Bir deyişinde şöyle diyor:

Bilirsen tarîkım, oku künyemde

Menâref sırrıdır, söylenmez ya da

Yedi kere mihman oldum dünyada

Pîrim Hacı Bektaş Velî bu zaman.

Başka bir deyişinde de:

Seyit Süleyman'ım kaydadı yine

Dünyanın binası oynadı yine

Ağlayacak gündür, hem yana yana

Yedi kere don deęişen bu tendir.

diyor.

3- "Yedi âşık"a dem verildiğinde, kendisinin de içtiğini, yani, yedi yaşamından birinde, yedi âşıktan biri olarak dünyaya geldiğini bir deyişinde belirtmektedir:

Eflak-ı semâda yedi kapı açtım

Kırk sekiz eflakta bir şara düştüm

Yed'âşıka dem verildi, ben de içtim

Kırkların ceminde coştum o zaman.

Başka bir sefer dünyaya gelişini de şöyle anlatmaktadır:

Hergiz zindancıyam Çin-i Maçın'de

Çok cenkler eyledim küffar içinde

Mülcem şehit etti kırk üç yaşımda

Yetmiş iki pâre olan bu tendir.

"Sene üç yüz onda düştüm bu sevdaya" dediği deyişinden 1310'da (1893) âşıklığa başladığını anlıyoruz. Yine aynı yıl, bu sevdaya düştüğü için kendisine deli dendiğini belirtmiştir:

Temam oldu dört duvarın temeli

Bundan sonra Hak lokması yemeli

Sene bin üç yüz on, tarih koymalı

Seyit Süleyman'a deli dediler.

1317'de (1900) dünya değiştireceğini bir deyişinde şöyle bildirmiştir:

Ârifler fehmeder dâr-ı fenâyı

Mü'minler al giysin, yaksın kınayı

Üç yüz on yedide seyret dünyayı

Mülkün sahibi var, kıla ne minnet.

Yine bir deyişinde:

Süleyman'ım büyütmüşler riyâyı

Kaldırmışlar edep, udu, hayâyı

Bin üç yüz on yedi derler bu ayı

Her cemalde nur kalmamış şimdilik

demektedir.

İlk deyişini (sefalama), Hacı Bektaş evlatlarından Cemalettin Efendi evine konuk geldiğinde söyler ve "himmet" aldığı için dili açılır:

Sefa geldin dost bağının bülbülü

Merhaba sevdiğim hâne sizindir

Himmet et, açılsın ednânın dili

Merhaba sevdiğim hâne sizindir.

Şerîatte şu senindir, bu benim

Tarikatte ne senin var, ne benim

Ermişsin hakikate yoktur gümanım

Merhaba sevdiğini hâne sizindir.

Okuyup tarîkım görenim gelmiş

Şu garip halimden soranım gelmiş

Dört kitaptan dersim verenim gelmiş

Merhaba sevdiğim hâne sizindir.

İçip de katreden kananım gelmiş

Gevherin meydana dökeneim gelmiş

Perdesiz cihanı görenim gelmiş

Merhaba sevdiğim hâne sizindir.

Seyit Süleyman'ım yel nerden attı

Halis usta imiş, gevherin sattı

Gökte ararken yerde elimden tuttu

Merhaba sevdiğim hâne sizindir.

Seyit Süleyman, Çorum'un Sarımbeyli köyünden Deli Baran ve deyişlerinde Sefil Ali mahlasını kullanan Âşık Ali ile çağdaştır. Üçünün, çok çeşitli muhabbetlerde karşılıklı söyledikleri ünlü deyişler vardır. Örneğin, Deli Boran evine konuk geldiğinde, Seyit Süleyman nefis bir sefâlama söylemiştir:

Dost gelip hâneye mihman olunca

Duman başımızdan kalkmaz da neyler

Bir can kudurettin ilmin alınca

Gevherin meydana dökmez de neyler?

Kudurettin dersin alır okursa

Bülbül olup gül dalında şakırsa

Yetmiş üçün gürühuna çıkarsa

Gevherin meydana dökmez de neyler?

Üç sünnetten yedi farza erince

Dört kapıdan kırk makama girince

Doksan bin kelama hâfız olunca

Kaynayıp kaynayıp coşmaz da neyler?

Şimdi insan Hakk'ı görse bağlanmaz

İblis igat etmiş, iman eylenmez

İlm-i ledün her yerlerde söylenmez

Îman kanat vurup uçmaz da neyler?

Seyit Süleyman'ım aradığım burası

Sızıladı şu sînemin yarası

"Ved'Duhâ, vel'Leyl'i, Amme" sûresi

Dostun tarîkına konmaz da neyler?

Cemalettin Efendi zamanında gittiği Hacı Bektaş Dergâhı'nda, huzurda söylediği şu deyiş onun değerini anlatmaya yeter sanırım:

Muhabbet argında seli olanın

Daim çağlar, akar Ali Hü deyi

Evlad-ı Resül'den eli olanın

Kokar burcu burcu gülü Hü deyi.

İhlâs ile binasını kuranlar

Nefsini öldürüp dâra duranlar

Nesl-i Muhammed'e ikrar verenler

Daima dür döker dili Hû deyi.

Ahidin, vahidin, bir tendir âlem

Kâğıtsız yazarız, sırdandır kalem

Bir Pîr e bağlıdır hep cümle âlem

Budur erenlerin yolu Hû deyi.

Hünkâr Hacı Bektaş ol bedr-i mâhım

Yetiş, bunda koyma gül yüzlü Şahım

Beş vakit salâtım, hem kıblegâhım

Cihan "Saddak" dedi beli Hû deyi.

Seyit Süleyman'ım zikrim hayıra

Yüzüm süre süre geldim bu Pîr'e

Sînem bölük bölük oldu bin pâre

İllâ bin bir ismin biri Hü deyi.

Seyit Süleyman ümmî bir Hakk âşığıdır. Yani, okuma yazma bilmez. Ona bu insan üstü yeti Tanrı'dan verilmiştir. Değiş ve düvazimamlarında zikrettiği ayet, sure ve hadislerin başka türlü açıklaması olamaz.

Seyit Süleyman, değiş ve düvazimamlarının hemen hepsinde on birli hece ölçüsünü kullanmıştır. Bazı deyişlerde heceyi tutturabilmek için ekleme ya da kısaltmalar yapmıştır. Örneğin; "ruh" yerine "uruh", "ruhban" yerine "uruhban", "On İki İmam" yerine "On İk'imam", "makama erdim" yerine "makam'erdim", "cennet âla olsun" yerine "cennet âl'olsun", "Yedi Âşık" yerine "Yed'âşık" gibi...

Ve yıl 1317 (1900)... Seyit Süleyman 43 yaşında hiç değer vermediği dünyadan gerçek âleme geçer.

Güvenme fâniye, hem mâsivâya

Sonu yok, dünyayı terk eden bir gün

Evlat, devlet benim diye gam yeme

Malını yâd ele kor giden bir gün.

Niceleri benim diye boyladı

Ârif olan lâî-i gevher topladı

Hükmü, Taht-ı Süleyman'ı neyledi

Gemiği ummana gark eden bir gün.

Ârifler özünü her dem sitekler

Gelin bu sözümü dinlen âdemler

Vefasız dünyaya yaptığın damlar

Tâcı, tahtı, köşkü kor giden bir gün,

Seyrede gör karanlığın yolunu

Vefasız dünyanın vardır ölümü

Burada aç gör cennet yolunu

Yalınca dalkılıç harp eden bir gün.

Eriş bir gerçeğe özünü bağla

Zübdeyle sözünü, doğruyu söyle

Süleyman yüzünü sen turab eyle

Bir yâr bul, ağyarı kor giden bir gün.

Cahit Öztelli tarafından hazırlanıp yayınlanan "Bektaşî Gülleri" adlı Antolojinin 56-57. sayfalarındaki düvazımamına "Derviş Süleyman" mahlası konulmuş. Bu düvazımam Seyit Süleyman'ındır:

Sitkiyle bir duvazımam söylesen

Bilir misin ne kadardır sevabı

On iki bin altın sadaka versen

Onun ile beraberdir sevabı.

Şah Ali Haydar'ın eteğın tutsan

Hasan, Hüseyin'den Zeynel'e yetsen

On iki bin açığa libas girdirsen

Onun ile beraberdir sevabı.

Bâkır'a, Câfer'e nişan kondursan

Caht eyleyip hemen iyi dedirsen

On iki bin açta taam yedirsen

Onun ile beraberdir sevabı.

Musâ-i Kâzım'la deryada yüzsen

Hulki Rızâ ile kelâm söylesen

On iki bin köle âzat eylesen

Onun ile beraberdir sevabı.

Takî, Nakî uykusundan uyansa

Gerçek erler özün hardan ayırsa

On iki bin koyun kurban eylese

Onun ile beraberdir sevabı.

Al'askerî gam yüküne dayansa

Mehdî doğup, gerçek erler uyansa

On iki bin şehit kana boyansa

Onun ile beraberdir sevabı.

Seyit Süleyman'ım dîvanda dursa

Arşta yazılıdır, bakanlar görse

On iki bin hacı ile yüz sürse

Onun ile beraberdir sevabı.

Tâlipleri tarafından türbe haline getirilen yatırı Ankara, Çubuk İlçesi, Susuz Köyü'ndedir.

Eserleri fakiyr tarafından toplanarak "Cibâfi Sultan Evlatlarından Seyit Süleyman Hayatı ve Eserleri" adında bir kitap haline getirilmiş ve adına kurulan "Seyit Süleyman Kültür ve Tanıtma Derneği" tarafından yayınlanmıştır.

Seyit Süleyman, bir Seyyit (Peygamber soyundan olmasına rağmen, halk arasında "Seyit Süleyman" olarak anılır. Gerek sözü edilen kitapta, gerekse diğer yazılarımda, yazım kurallarına aykırı olduğunu bildiğim halde, halk arasında "Seyit Süleyman" diye anılması nedeniyle bu şekilde yazmayı yeğledim. Bu yüzden de epey eleştiri aldığımı belirtmek isterim.

Zeynep ve Melek adında iki kızı, kendisinden önce ölen Arif adında bir oğlu olmuştur. Bugün kızlarının çocukları ve torunları aramızdadır. Oğlu evlenmeden ölmüştür.

Sonuç:

Seyit Süleyman, Anadolu'nun yetiştirdiği büyük Hakk âşıklarından biridir. Ümmî olmasına rağmen, kırk üç yıllık ömrünün son yedi yılında çok değerli nefes, deyiş ve düvazımlar vermiştir. Yedi sayısının, onun yaşamında özel bir yeri ve değeri vardır. Yedi kez dünyaya geldiğini deyişlerinde söyler. Yatırı, doğup yaşadığı, Ankara ili, Çubuk ilçesi, Susuz köyündedir.

Lakabı Cibâli Sultan olup, şehrin bu kesimine onun adına izafeten Cibâli semti, kırdığı kapıya da Cibâli Kapısı denmiştir.

Bu bilgiler, torunlarından Arif Hikmet Dalkılıç, kızının torunu Yakup Akdoğan ve çevre köylerde yaşamı hakkında bilgi sahibi olan kişilerden alınmıştır. Ayrıca, eserleri tarafımdan derlenmiş ve kitap halinde yayınlanmıştır.

Aynı kaynaklar

Aynı kaynaklar

Amcası tarafından dünyaya değer vermediği, iŖe güce bakmadığı yolunda kabaca eleŖtirilince bu deyiŖi, okuma yazma bilen birisine yazdırarak amcasına gndermiŖtir.